

ระเบียบวิธีการเรียนการสอนร้องเพลง ระดับประถมศึกษา

सानติ เดชคำรณ

ภารกิจและเป้าหมายการสอนดนตรีระดับประถมศึกษา

วิชาดนตรีเป็นหลักสูตรหนึ่งที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้มีการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา

ดนตรีเป็นสิ่งเติมแต่งความรู้สึก ความคิด ความงาม ที่เก็บไว้ในส่วนลึกของจิตใจ ให้ปรากฏขึ้นผ่านทางเสียง จำเป็นอย่างยิ่งที่เด็กควรได้รับรู้และสัมผัสดนตรีไม่ว่าจะเป็นการเล่นเครื่องดนตรีหรือการร้องเพลงในชั้นเรียนด้วยตนเอง โดยครูเป็นบุคคลที่พัฒนาสุนทรีย์ทางศิลปะ และเพิ่มเติมความสนใจ ความรักในดนตรีของนักเรียน

การเรียนการสอนดนตรีในชั้นไม่ได้มุ่งหวังว่าเด็กต้องสามารถเล่นดนตรีได้เก่งหรือร้องเพลงได้ไพเราะ จุดประสงค์หลักของการเรียนการสอนคือสุนทรีย์ทางดนตรีที่เด็กได้รับ และช่วยผ่อนคลายความเครียดให้กับเด็ก จึงเป็นการไม่สมควรที่นักเรียนจะต้องจัดหาเครื่องดนตรีที่มีราคาแพง การเรียนการสอนดนตรีในชั้นสามารถให้เด็กร้องเพลง ปรบมือหรือร่วมทำกิจกรรมประกอบจังหวะที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย กรณีที่เด็กคนใดสนใจที่จะหัดเล่นดนตรี สามารถสมัครเล่นในวงโยธวาทิตของโรงเรียน

การเรียนการสอนร้องเพลงในชั้นเป็นการสอนให้นักเรียนร้องเพลงด้วยความเข้าใจ ความหมายของเพลงและอารมณ์ความรู้สึก เริ่มจากเพลงที่มีแนวท่อนองเพียงเสียงเดียว จากนั้นเพิ่มเป็นสองแนวเสียง การฝึกหัดร้องเพลงควรให้เด็กหัดอ่านโน้ตควบคู่ไปด้วย

การเรียนการสอนขับร้องสมควรอย่างยิ่ง ที่จะสอนให้เด็กฝึกร้องเพลงประสานเสียง ศึกษาสัญลักษณ์ทางดนตรี ฟังเพลงและมีโอกาสดูการแสดงดนตรี การร้องเพลงประสานเสียงช่วยพัฒนาการรับฟังซึ่งกันและกัน ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม เมื่อร้องเพลงสิ่งที่เด็กได้รับคือ ความหมาย ความรู้สึก ความคิดที่สัมพันธ์กับเพลงที่ร้องอย่างลึกซึ้ง

ความรู้ในการอ่านและเขียนโน้ตของนักเรียนเป็นส่วนช่วยให้การเรียนการสอนก้าวหน้าอย่างรวดเร็วและมั่นคง ทั้งยังช่วยให้เด็กสามารถแยกแยะความแตกต่างระหว่างความหมายจากเนื้อร้องจากลักษณะทางดนตรี

การเรียนเขียนอ่านโน้ตดนตรี ครูอาจเลือกโน้ตเพลงที่มีท่อนองสั้น ๆ ไม่ยากจนเกินไปสอนให้นักเรียนหัดร้อง จากนั้นครูอธิบายองค์ประกอบของดนตรี วิธีการอ่านโน้ต (โด เร มี) ค่าของโน้ต อัตราจังหวะ ความเร็วของจังหวะ ความดังเบา บันไดเสียง ฯลฯ

ในชั้นเรียนครูไม่ควรจำกัดการสอนเฉพาะร้องเพลงแต่สามารถนำเครื่องดนตรีหรือเครื่อง ประกอบจังหวะเข้ามามีส่วนร่วมกับการร้องเพลงหรือนำเทปมาเปิดให้นักเรียนฟังเพื่อให้เด็กได้สัมผัส ถึงความหลากหลายของดนตรีและผู้ประพันธ์เพลง

การเรียนการสอนร้องเพลงระดับประถมศึกษา

การเริ่มการเรียนการสอนร้องเพลงจะพบปัญหาที่เหมือนกันคือมีเด็กที่ร้องเพลงไม่ถูก ระดับเสียงและ เป็นการรบกวนการร้องของผู้อื่น ครูจะต้องมีความเข้าใจว่าการร้องเพลงให้มีระดับเสียงถูกต้องนั้น ขึ้นกับระบบการรับฟังของเด็ก ซึ่งมีการพัฒนาตามลำดับ โดยผ่านขั้นตอนการเรียนการสอนในกระบวนการเรียนรู้ดนตรี ด้วยเหตุนี้จึงไม่สามารถตัดสินว่าเด็กที่มีพัฒนาการทางการรับฟังและร้องเพลงไม่ดี

ถ้าเด็กร้องเพลงได้ถูกต้อง หมายถึง เด็กคนนั้นมีระบบการรับฟังปกติ และไม่มี

ความผิดปกติ เกี่ยวกับระบบการใช้เสียงร้อง ถ้าเด็กร้องเพลงระดับเสียงไม่ถูกต้อง ยังไม่สามารถสรุปได้ว่าเด็กคนนั้นมีปัญหาเกี่ยวกับระบบการรับฟังระดับเสียงดนตรีอาจเป็นไปได้ว่า เด็กไม่สามารถร้องได้ตามที่หูได้ยิน ซึ่งหากใช้เวลาในการฝึกฝนอวัยวะที่เกี่ยวกับการร้องเพลง ขยายช่วงระดับเสียงให้กว้างขึ้น เด็กคนนั้นจะสามารถร้องเพลงได้อย่างถูกต้อง

เด็กบางคนอาจสามารถร้องระดับเสียงได้อย่างถูกต้องแต่ไม่สามารถร้องระดับเสียงที่ครูให้ร้อง แต่จะร้องระดับเสียงที่สูงกว่าหรือต่ำกว่า ซึ่งหมายถึงเด็กคนนั้นไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการร้องเพลง แต่ระบบการรับฟังระดับเสียงได้จำกัด ซึ่งเด็กส่วนนี้ควรได้รับการเอาใจใส่ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าเด็กปกติ

การร้องเพลงเป็นศิลปะเช่นเดียวกับศิลปะแขนงอื่นที่ต้องมีการเรียนรู้และฝึกฝนตลอดเวลาในชั้นเรียน เด็กไม่เพียงร้องเพลงแต่ต้องเป็นการฝึกฝนอย่างจริงจัง การเรียนการสอนขับร้องมีจุดหมายเพื่อพัฒนาการฟังของเด็กสร้างสุนทรีย์ทางดนตรี และสิ่งที่สำคัญคือการที่เด็กสามารถร้องให้ได้อย่างถูกต้อง แต่ไม่เข้าใจถึงความเป็นดนตรีนั้นไม่มีคุณค่า

หน้าที่ของครูในชั้นจะต้องคอยฝึกฝนให้เด็กร้องระดับเสียง การหายใจอย่างถูกวิธีการร้องเสียงให้ต่อเนื่องและยาว ออกเสียงอักขระชัดเจน ร้องไม่เพี้ยน สามารถร้องเพลงที่ไม่มีดนตรีประกอบ ร้องเพลงอย่างพร้อมเพียง ผลผลิตงานเสียงของตนเองกับคนข้างเคียง ร้องเต็มอารมณ์ความรู้สึก การฝึกหัดจะต้องเป็นไปตามลำดับอย่างต่อเนื่อง สิ่งเหล่านี้จะส่งผลตามระยะเวลาและระดับความยากของเพลง

จากทักษะที่กล่าวข้างต้นไม่ได้เกิดขึ้นตามลำดับแต่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน ทักษะเหล่านี้จะเพิ่มพูนขึ้น

เพลงแรกที่จะเริ่มหัดร้องควรเป็นเพลงที่ไม่ยาก ภาษาที่ใช้ถูกต้องชัดเจน เพลงจะต้องมีความหมายและไพเราะ ทักษะที่ใช้ร้องสำหรับเด็กเป็นเช่นเดียวกับเพลงสำหรับผู้ใหญ่หรือคณนักร้อง

ทักษะเหล่านี้จะพัฒนาขึ้นโดยไม่รู้ตัว และทักษะการร้องบางอย่าง เด็กไม่สามารถจดจำได้ในทันที เช่น ในการฝึกหายใจ สำหรับผู้ใหญ่เราจะบอกถึงวิธีการหายใจแบบต่าง ๆ สาธิตวิธีหายใจที่ควรใช้ในการร้องเพลง และวิธีทดสอบว่าหายใจถูกต้องแล้ว แต่สำหรับเด็กเราเพียงบอกให้นั่งตัวตรงหายใจเข้าช้า ๆ โดยฝึกฝนได้จากทักษะการร้องเพลง แบบฝึกหัด และจากการเลือกเพลงซึ่งใช้ทักษะที่ง่ายมาฝึกหัด ครูควบคุมกระบวนการเรียนการสอนใช้ทักษะต่าง ๆ ที่ต้องการฝึกฝนเป็นไปตามจุดมุ่งหมาย

ก่อนเริ่มร้องเพลงครูจะต้องดูว่าเด็กนั่งหรือยืนร้องอย่างถูกวิธี สำหรับเด็กแล้วการยืนร้องเพลงเป็นวิธีที่ดีที่สุดแต่ถ้าระยะเวลายาวจะทำให้เด็กล้าได้ สำหรับการฝึกหัดสามารถนั่งร้อง โดยเด็กจะต้องนั่งตัวตรง หลังไม่โก่งเพื่อให้การหายใจสะดวก มือควรวางไว้บนหน้าขา ศีรษะตั้งตรง ลำคอและไหล่ผ่อนคลายไม่เกร็ง

ความพร้อมเพียงในการร้องเพลง สิ่งสำคัญคือเด็กจะต้องเริ่มร้องพร้อมกัน ความสม่ำเสมอของจังหวะเท่ากันและจบลงอย่างพร้อมเพียง บ่อยครั้งที่เราจะเห็น ภาพครูเริ่มร้องเพลงหรือเล่นดนตรีแต่เด็กเริ่มร้องไม่พร้อมกันหรือเวลาจบไม่พร้อมเพียงกัน สิ่งนี้จะต้องไม่ปล่อยให้ผ่านไป จะต้องเริ่มใหม่นานกว่าจะพร้อมเพียงกัน

สายตาของครูจะต้องตรวจสอบว่าเด็กทุกคนกำลังมองดูครู ก่อนที่จะให้ระดับเสียงเพื่อจะเริ่มร้องเพลง เพื่อให้เด็กร้องพร้อมเพียงกันตั้งแต่ต้นจนจบเพลง ดังนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องฝึกให้เด็กมองการเคลื่อนไหวของมือครูตั้งแต่เริ่มเรียน นอกเหนือจากความพร้อมเพียงในการร้องแล้ว การกลมกลืนของเสียงมีความสำคัญที่จะต้อง ให้เสียงชัดเจนเหมือนร้องแนวเสียงเดียวจะต้องไม่สามารถได้ยินเสียงของคนใดคนหนึ่งไม่ว่าจะเป็นความดัง หรือคุณภาพเสียง สิ่งเหล่านี้ครูควรควบคุมดูแลอย่างจริงจัง

เพลงร้องที่เหมาะสมและไม่มีการใช้เสียงมากจนเกินไป สิ่งที่เป็นอันตรายต่อเสียง

คือการร้องเพลงโดยใช้เสียงดัง การสอนให้เด็กร้องเพลงนั้น นอกจากจะให้เด็กร้องเพลงได้อย่างถูกต้องแล้ว สิ่งที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งคือต้องป้องกันการใช้เสียงเด็กอย่างไม่ถูกวิธี

บ่อยครั้ง เด็กที่เสียงไพเราะแต่ต้องสูญเสียเสียงตลอดไป เพียงเพราะการร้องตะโกนเนื่องจากกลองเสียงของเด็กจะเปราะบางกว่าผู้ใหญ่ สำหรับผู้ใหญ่ต้องคอยระมัดระวังไม่ให้เสียงมากเกินไป หรือใช้เสียงจนล้าและหลีกเลี่ยงจากการเป็นหวัด แต่สำหรับเด็กนั้นต้องไม่ร้องเพลงเสียงดังและไม่ตะโกน หน้าที่ของครูคือ ควบคุมดูแลไม่ให้เหตุการณ์เช่นนี้เกิด และอธิบายให้เด็กเข้าใจว่าร้องเสียงดังนั้นไม่เป็นผลดีต่อเสียง

นอกจากห้ามร้องเสียงดังแล้วการที่เด็กร้องเสียงสูงหรือต่ำมากเกินไปก็มีผลเสียต่อเสียง ไม่ควรที่จะให้เด็กฝืนร้อง โดยเฉพาะเด็กชายมักนิยมร้องตะโกนหรือตะแบงเสียง โดยเฉพาะ ช่วงอายุ 12 - 13 ปี หรือบางคนอาจจะก่อนนั้น เด็กชายเสียงเปลี่ยน (เสียงแตก) ซึ่งต้องระมัดระวังในการร้องเสียงดังทักษะการร้องเพลงที่สำคัญ ความต่อเนื่องของเสียง โดยหลักการร้องสระให้ยาวที่สุดและร้องพยัญชนะหรือตัวสะกดให้สั้นที่สุด การร้องพยายามให้ลากเสียงตราบที่ยังไม่เริ่มเสียงต่อไป ไม่มีการขาดตอนเหมือนกับการฝึกร้องแบบ Vocalise¹ เป็นการร้องในกรณีที่เพลงมีลักษณะทำนองต่อเนื่องและจังหวะสม่ำเสมอ แต่สำหรับเพลงมาร์ช March หรือเพลงที่มีจังหวะเร็วต้องสามารถร้องได้เช่นเดียวกัน

ความถูกต้องของระดับเสียง คณะนักร้องสามารถร้องทำนองได้เหมือนจะถูกต้อง แต่หากแยกร้องเป็นแต่ละเสียง อาจไม่ตรงตามระดับเสียงจริง ไม่สูงไปก็ต่ำไปเล็กน้อย ทำให้สูญเสียความไพเราะ สาเหตุอาจมาจากระบบการรับฟังระดับเสียงไม่แม่นยำในทำนอง อาจมาจากเด็กไม่สามารถร้องให้ตรงกับเสียงจริง อาจเกิดจากการหายใจไม่ถูกวิธีหรือหายใจไม่ตรงกับวรรคตอนที่ควรจะเป็น หรืออาจเกิดจากสภาพโดยคมของวง ถ้าเด็กอ่อนล้าจะร้องต่ำลง ในกรณีที่เด็กตื่นเต้นจะร้องสูงขึ้น

เมื่อครูได้ยินเพลงที่ร้องเพี้ยนไปจากความเป็นจริงครูควรหยุดการร้องไว้ บอกให้เด็กตั้งใจฟังและเรียบเสียง และร้องทำนองที่เพี้ยนที่ละเสียง ครูอาจร้องเป็นตัวอย่างหรือเล่นโดยเครื่องดนตรี ว่าระดับเสียงที่ถูกต้องเป็นเช่นไร ครูสามารถช่วยบอกเด็กให้ร้องสูงขึ้นหรือต่ำลง และยกมือแสดงว่าต้องร้องสูงขึ้นหรือต่ำลง การร้องให้ถูกระดับเสียงนั้นควรจะมีให้จังหวะที่ช้า ถ้าเป็นเพลงเร็วให้เริ่มจากช้าแล้วจึงเพิ่มความเร็วขึ้นจนเป็นความเร็วปกติ

การหายใจ

การหายใจที่ถูกต้องเป็นพื้นฐานการร้องเพลงอย่างถูกวิธี เด็กต้องฝึกหัดหายใจเข้าอย่างถูกวิธีก่อนเริ่มประโยคเพลงแล้วเก็บลมหายใจไว้แล้วค่อย ๆ ปล่อยลมหายใจออกอย่างสม่ำเสมอ หากเด็กไม่เรียนรู้วิธีการหายใจอย่างถูกต้องแล้ว ความชัดเจน ความไพเราะ และความต่อเนื่องของเพลงจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ เสียงเพลงจะเบา ขาดความไพเราะ และกระด้าง

การหายใจเข้าจะต้องก่อนเริ่มร้อง ซึ่งเด็กมักจะหายใจในขณะที่ต้องเริ่มร้อง บางครั้งในระหว่างคำ ซึ่งเป็นการรบกวนแนวเสียงที่ถูกต้อง

บ่อยครั้งที่เด็กหายใจดัง หายใจกระตุก หายใจอย่างแรง หรือยกไหล่ขณะหายใจ ครูจะต้องบอกให้เด็กหายใจอย่างถูกต้องและราบเรียบโดยไม่ยกไหล่ เหมือนกับสูดดมกลิ่นหอมของดอกไม้ แล้วเก็บลมหายใจไว้นับ 1 - 5 จึงปล่อยลมหายใจออกช้า ๆ และเพิ่มการนับเป็น 8 - 10 ครั้ง

¹ Vocalise คือ แบบฝึกหัดการร้องเพลงหรือบทเพลงร้องที่ใช้สระแทนคำร้องเพื่อฝึกเสียงให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

คุณภาพเสียง

ความไพเราะของเพลงขึ้นกับเสียงร้องของเด็ก ๆ คุณภาพเสียงที่เราต้องการได้ยินจากคณะนักร้องเด็กคือ เสียงที่เรียกว่า "Head Voice" เสียงขึ้นครีเซซึ่งเป็นเสียง ที่กังวาลสดใส การทดลองร้องเสียงอี (E) จะพบว่ามีความกังวาลและสดใส กว่าร้องเสียงอา (A) สิ่งที่เราต้องให้คำแนะนำเด็กคือให้ร้อง เริ่มจากเสียงร้องอี (E) แล้วจึงหัดร้องเสียงอื่น ๆ ให้กังวาลและสดใสเหมือนเสียง อี (E) เพลงสำหรับคณะนักร้องเด็กต้องมีลักษณะสมบูรณ์และไพเราะ เพลงที่มีเนื้อหาและความหมายแตกต่าง และนำเสียงจะต้องเปลี่ยนแปลงไปตามเนื้อเพลง

อักขระ

สิ่งจำเป็นที่ครูควรเน้นในการร้องเพลงคือการออกเสียงอักขระอย่างถูกต้อง ชัดเจน เพื่อให้ผู้ฟังสามารถเข้าใจความหมายทุกคำไม่คลุมเครือ ถ้าเราบอกเด็กร้องเนื้อเพลงให้ชัดเจนขึ้น เด็กส่วนใหญ่จะร้องดีขึ้น ซึ่งแม้เสียงจะดังขึ้นแต่คำร้องก็ไม่ชัดเจน เช่นเดิม เพราะความชัดเจนของอักขระนั้นไม่ได้ขึ้นกับความดัง หรือเบา สิ่งที่สำคัญที่มีผลต่อความชัดเจนของอักขระคือการออกเสียงสระอย่างถูกต้อง ตำแหน่งรูปปากจะต้องมีลักษณะรูปเหมือนกับการออกเสียงสระที่ร้องอยู่ ซึ่งเป็นขั้นแรกที่สำคัญในการออกเสียงอักขระอย่างถูกต้อง แต่สิ่งที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากันคือ การออกเสียงพยัญชนะซึ่งต้องสั้นและชัดเจน

นอกเหนือจากแบบฝึกหัดสำหรับการออกเสียงอักขระ ควรเลือกเพลงที่มีจังหวะเร็ว เพื่อฝึกการออกเสียง และฝึกกล้ามเนื้อปาก ครูไม่เพียงต้องคอยเตือนให้เด็กออกเสียงให้ถูกต้อง แต่ต้องคำนึงถึงความไพเราะของวรรณกรรม ที่เป็นเนื้อร้องซึ่งเด็กมักไม่ให้ความสนใจ

ความซาบซึ้งในเพลงที่ร้อง ทักษะต่าง ๆ ในการฝึกร้องเพลงที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น จุดประสงค์เพื่อที่คณะนักร้องสามารถถ่ายทอดคุณค่าความงามและความไพเราะออกมาทางการร้องจึงถือว่าประสบความสำเร็จในการสอน บางครั้งเรารู้สึกว่าคณะนักร้องได้ร้องตามทักษะที่ได้ฝึกฝนมาอย่างครบถ้วน แต่ผลสำหรับผู้ฟังกลับฟังหน้าเบื่อ ไม่เกิดความประทับใจในเพลงนั้น

สิ่งที่ควรต้องปฏิบัติคือสอนให้เด็กร้องด้วยความซาบซึ้งในบทเพลง และถ่ายทอดความหมายและอารมณ์ความรู้สึกของเพลงนั้น ๆ ออกมาโดยให้เด็ก ๆ จินตนาการภาพเรื่องราวตามเพลงที่กำลังร้องอยู่ เพื่อให้เด็กเข้าใจในความหมายของเพลงที่กำลังร้อง

สิ่งที่ต้องเน้นการร้องเพลงที่สร้างความประทับใจให้กับผู้ฟังนั้น จะขาดทักษะการร้องเพลงอย่างถูกวิธีไปไม่ได้

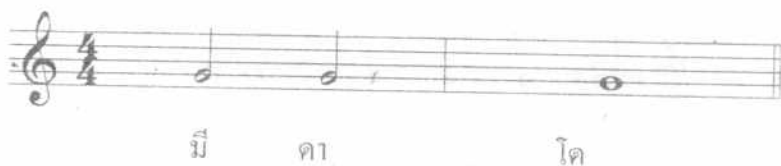
แบบฝึกหัดการร้องเพลง การพัฒนาการร้องของเด็ก ๆ ขึ้นกับการฝึกฝนแบบฝึกการร้องเพลง ซึ่งจะใช้เวลาประมาณ 3 - 5 นาที ต่อคาบเรียน ประโยชน์ของแบบฝึกหัดร้องเพลงคือการที่เด็กได้ฝึกเสียงด้านใดด้านหนึ่งโดยไม่มีเนื้อร้องมาแบ่งแยกสมาธิ ทั้งยังเป็นการ เตรียมความพร้อมก่อนเริ่มร้องเพลง เป็นที่ทราบดี สำหรับการฝึกร้องของเด็กควรให้ ร้องโดยใช้เสียง Head voice เสียงขึ้นครีเซ ซึ่งเป็นลักษณะของการร้องเสียงสูง ดังนั้นแบบฝึกหัดส่วนใหญ่จะร้องจากเสียงสูงลงมาหาต่ำ โดยให้เด็กใช้การร้องเสียง Head voice กับโน้ตถูกต้องที่ต่ำลงมาในความเร็วกว่ากันและใช้สระที่แตกต่างกัน เริ่มแรกควรให้เด็กฝึกลากเสียงยาว ตามคำที่ครูให้ออกเสียงเช่น มีครูคอยควบคุมให้เด็กร้องเสียงเบา เพื่อใช้เสียงราบเรียบสม่ำเสมอ แล้วเปลี่ยนคำที่ใช้ร้องตา (da) เพื่อให้ปากเปิดกว้าง ใช้คำเพื่อฝึกรูปปากทรงกลมจนจบ

และคอยฟังไม่ให้เสียง โอ (O) เหลือบ เสียง อา (A) คำที่เลือกใช้ควรง่ายสำหรับการร้องของเด็ก โดยระดับเสียงที่เหมาะสมคือ ฟา (f') โซล (g')

ตัวอย่างที่ 1

ในการฝึกเสียงสิ่งสำคัญคือการเชื่อมเสียงให้ต่อเนื่องกันจากเสียงหนึ่งไปยังอีกเสียงหนึ่ง เพื่อให้การออกเสียงง่ายขึ้นให้ใช้ค่านา (na) หรือลา (la) ในเพลงที่มีจังหวะเร็ว และการร้องเสียงสั้น ๆ

ตัวอย่างที่ 2

แบบฝึกหัดที่ได้อีกบท คือ การร้องบันไดเสียงเมเจอร์ร้องจากเสียงสูงลงต่ำ โดยใช้ชื่อโน้ตโด ที ลา โซล ฟา มี เร โด และให้พยัญชนะตรงตามจังหวะที่กำหนดไว้

ตัวอย่างที่ 3

ในขั้นสูงขึ้นอาจร้องบันไดเสียงเมเจอร์ทั้งขาลงและขึ้น โดยร้องในจังหวะที่ซ้ำมาจนหายใจทุก ๆ 2 โน้ต แบบฝึกหัดนี้มีประโยชน์ในการฝึกการหายใจให้ลิกระดับเสียง โดยครูต้องควบคุมให้ระดับความดังและน้ำเสียงสม่ำเสมอ

ตัวอย่างที่ 4

ในการฝึกความดังเบา นั้น ให้เด็กเริ่มร้องจากเสียงเบาที่สุดจนถึงระดับ *mf*.
ตัวอย่างที่ 5

ในการฝึกเพลงบางท่อนร้องยากให้เตรียมแบบฝึกหัดเฉพาะสำหรับเพลงท่อนนั้น และ
นำให้ครูใช้แบบฝึกหัดที่ร้องโดยริมฝีปากปิดสามารถใช้อักษร M หรือ N ซึ่งช่วย พัฒนา
การร้องแบบ Head voice (เหมาะสำหรับเด็กในขั้นสูงขึ้นไป)

ความกว้างของช่วงเสียงเด็กนั้นสัมพันธ์กับความเจริญเติบโตของร่างกาย เมื่อเด็ก
ขึ้นสูงขึ้นช่วงเสียงจะกว้างขึ้น เริ่มแรกควรฝึกเสียงช่วงกลางให้มีคุณภาพ แล้วขยายช่วงเสียง
ให้ต่ำลงและสูงขึ้น แต่พึงระวังไม่ควรให้เด็กร้องจนเกิดอาการเกร็งในช่วงเสียงที่สูงหรือต่ำเกินไป

แบบฝึกหัดต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมา ไซ้จะต้องฝึกภายในครั้งเดียว ครูสามารถเลือก
แบบฝึกหัดที่เหมาะสมหนึ่งหรือสองแบบในแต่ละครั้ง และสามารถเปลี่ยนแบบฝึกหัดได้ตาม
ความเหมาะสม

* แบบฝึกหัดที่ฝึกครูจะต้องนำไปใช้ป้ร้องในเพลง มีบ่อยครั้งที่เด็กสามารถร้องแบบ
ฝึกหัดได้เป็นอย่างดี แต่เมื่อร้องเพลงกับลิมนำวิธีฝึกตามแบบฝึกหัดไปใช้

Acappella เพลงร้องไม่มีเครื่องดนตรีประกอบร้องเพลง

การร้องเพลงที่ไม่มีเครื่อง ดนตรีประกอบที่เป็นคุณค่าอันสำคัญของการร้อง
เพลงประสานเสียง เพลงร้อง Acappella เป็นสิ่งที่จำเป็นในการร้องเพลงประสานเสียง
เนื่องจากเสียงร้องเบากว่าเสียงเครื่องดนตรี การร้องเพลง Acappella จึงได้ยินเสียงเพี้ยน
ได้ดีกว่าเพลงที่มีเครื่องดนตรีประกอบในเพลง Acappella เด็กจะต้องระมัดระวังเพิ่มขึ้น
ต้องคอยฟังซึ่งกันและกันจะต้องมีความมั่นใจ เพราะไม่สามารถฟังเสียงเครื่องดนตรีได้
เด็กสามารถฝึกร้องได้อย่างอิสระทุกสถานที่

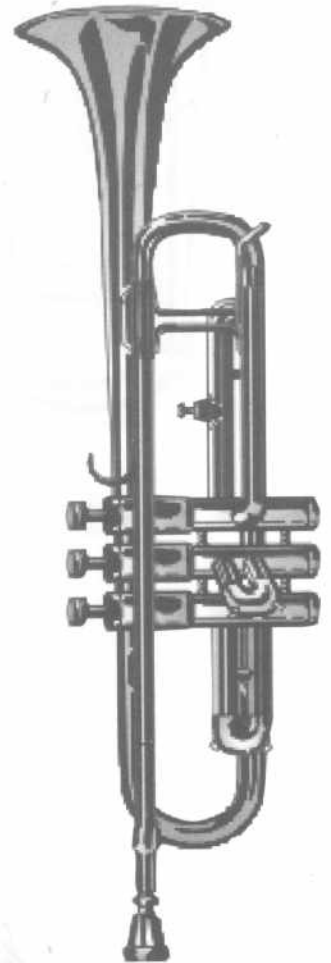
ก่อนเริ่มร้องครูจะให้เสียงทริแอด (Triad)³ จากนั้นจะให้ระดับเสียงแรกของเพลง
ในการให้เสียงโดยไม่มีเครื่องดนตรีประกอบนั้นเป็นการยาก ฉะนั้นครูควรเตรียมลัสมเสียง โด
หรือ ลาไว้เพื่อสำหรับเทียบเสียง

การสอนเพลงร้องสองแนว

คณะนักร้องเด็กสามารถร้องเพลงตั้งแต่แนวเสียงเดียว (unison)⁴ สอง , สาม ,
หรือสี่แนวเสียง ในการเริ่มนั้นควรร้องเพลงหนึ่งหรือสองแนวเสียง

เพลงร้องสองแนวเสียงยากกว่าการร้องเพลงแนวเสียงเดียว แต่มีสีสันความหลากหลาย
และน่าสนใจ ในขณะเดียวกันได้ยินเสียงที่แตกต่างกัน 2 แนวเป็นการพัฒนาทักษะ การฟัง
, ความรู้สึกของเสียงประสาน , การฟังซึ่งกันและกันและความสามารถในการควบคุม
แนวเสียงของตนเอง

เพลงร้องสองแนวไม่ยาก ถ้าเด็กและครูมีความพร้อมในปีที่สองการเรียนร้องเพลง

Triad³ : กลุ่มโน้ต 3 ตัว ที่เรียงกันตามแนวตั้ง โดยมีความสัมพันธ์ระหว่างโน้ต ตัวล่าง กับโน้ตตัวกลางเป็นคู่ 3 (เมเจอร์หรือ ไทเนอร์)
และโน้ตตัวกลมกับโน้ตตัวบนเป็นคู่ 3 (เมเจอร์หรือไทเนอร์) หรือกลุ่มโน้ต 3 ตัวใด ๆ ที่สามารถพลิกกลับให้อยู่ในรูป ดังกล่าวข้างต้น
Unison⁴ : เสียงตั้งแต่สองเสียงขึ้นไปที่มีระดับเสียงเดียวกัน

ครูสามารถสอนได้ สาเหตุที่ไม่แนะนำให้ร้องในปีแรกเพราะเด็กควรได้ฝึกทักษะการร้องเพลงพื้นฐานอย่างถูกต้อง หลังจากเด็กสามารถร้องระดับเสียงได้ถูกต้อง แล้วจึงเริ่มเพลงร้องสองแนว การสอนเพลงสองแนวต้องให้เด็กฟังเพลงทั้ง 2 แนว แล้วให้ร้องแนวของตนเองจนจบ ขั้นตอนต่อไปให้นักเรียนทั้งหมดร้องโน้ตลา (la) และฟา (fa) ตามลำดับ จากนั้นแบ่งนักเรียนออกเป็นสองกลุ่ม โดยให้กลุ่มแรกร้องโน้ตลา (la) ขณะที่กลุ่มแรกร้องอยู่ให้กลุ่มสองร้องโน้ตฟา (fa) จะเกิดเป็นคู่ 3 เมเจอร์ ครูต้องคอยควบคุมให้เสียงที่คู่ลากยาวสม่ำเสมอและจบลงพร้อมกัน เมื่อนักเรียนร้องได้ดีให้ครูร้องคู่ 3 ในระดับเสียงอื่น ๆ ครูอาจร้องหรือเล่นเครื่องดนตรีช่วยเหลือแนวเสียงที่ร้องไม่ได้ ระดับเสียงถูกต้องเมื่อเด็กร้องได้ดีแล้วสามารถเริ่มคู่เสียงอื่น ๆ ต่อไป

เพลงร้อง 2 แนว ในระยะเริ่มต้นควรมีลักษณะการร้องไล่กัน (Round) แนวเสียงทั้งสองร้องทำนองเดียวกัน โดยกลุ่มแรกจะร้องนำก่อนจากนั้นกลุ่มที่สองจึงร้องตาม ตอนจบ เสียงที่ 1 จะจบลงก่อนเสียงที่ 2 เพลงร้องไล่กันจะเกิดการประสานเสียงขึ้น ระหว่างแนวเสียงที่ 1 กับที่ 2 ในการฝึกซ้อมนั้นให้เด็กทั้งหมดหัดร้องทำนองพร้อมกัน เมื่อเด็กสามารถทတ်ทำนองได้ให้ครูแบ่งเด็กออกเป็น 2 กลุ่มตามแนวเสียง สิ่งที่สำคัญคือ แนวเสียงแต่ละแนวระดับเสียงต้องไม่เพี้ยน และจังหวะต้องพร้อมกันทั้งสองเสียง

เมื่อเด็กสามารถร้องเพลงไล่กันได้แล้ว ให้ครูเริ่มฝึกเพลงที่มีทำนองแตกต่างกัน แต่แนวเสียงที่ 2 ให้เด็กหัดร้องทำนองขณะที่ครูเล่นแนวเสียงที่ 2 เมื่อร้องทำนองได้ถูกต้องให้ครูเล่นทำนองและให้เด็กร้องแนวเสียงที่ 2 สลับกัน จากนั้นจึงแยกเป็นสองกลุ่มตามแนวเสียง

เพลงร้องสองแนว แม้มีความไพเราะน่าสนใจแต่ไม่ควรฝึกหัดเฉพาะเพลงร้องสองแนวอย่างเดียว เพราะมีเพลงร้องมากมายที่มีความไพเราะและมีคุณค่าที่เป็นเพลงแนวเดียว ทั้งเด็กยังต้องพัฒนาคุณภาพของการร้องของเสียงและความซาบซึ้งในดนตรี

เพลงเดี่ยว

ในชั้นเรียนการให้เด็กร้องเพลงเดี่ยว (Solo) มีความจำเป็นที่ต้องนำมา ประกอบการสอน เนื่องเพราะการร้องเพลงเพียงคนเดียวนั้นสามารถได้ยินข้อผิดพลาดได้อย่างชัดเจน และทราบว่าใครร้องดีหรือไม่ดี การให้เด็กแต่ละคนได้มีโอกาสร้องเพลงเดี่ยวในชั้น ทำให้เด็กต้องพยายามร้องอย่างตั้งใจ

การเรียนรู้เพลง

การที่เด็กสามารถรู้และจดจำเพลงร้องได้เป็นอย่างดีนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเด็กไม่ต้องพะวงถึงเนื้อร้องทำนอง เด็กจึงสามารถถ่ายทอดอารมณ์ความหมายของเพลงได้อย่างเป็นอิสระ

การสาธิตเพลง เพลงใดที่เด็กชอบเด็กจะสามารถจดจำได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการสอนของครู เพลงร้องในชั้นส่วนใหญ่ครูจะเป็นผู้ร้องให้เด็กฟัง หากการร้องของครูไม่ไพเราะหรือไม่มั่นใจ ผลที่ตามมาคือเด็กจะไม่เกิดความประทับใจในเพลงนั้น และบ่อยครั้งที่เด็กเล็กจะพยายามร้องตามแบบอย่างของครู ครูจึงต้องมีความรู้เกี่ยวกับเพลงที่ใช้สอนเป็นอย่างดี ครูต้องร้องเพลงอย่างถูกวิธี อีกทั้งท่าทาง ความหมายของเพลง ความชัดเจนของภาษา และอารมณ์เพลงที่จะสร้างความประทับใจให้เด็ก

การเรียนรู้คำร้อง

หลังจากครูร้องเพลงเป็นตัวอย่างให้เด็กแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการ จดจำคำร้องในกรณีที่ภาษาไม่ยาก สามารถให้เด็กจดจำพร้อมกับการฝึกทำนองได้ ถ้าเพลงใด ใช้ภาษาหรือคำที่ร้องยากให้นำเนื้อร้องนั้นออกมาฝึกเป็นพิเศษ โดยครูอ่านนำแล้วให้เด็ก อ่านตาม

การจดจำทำนอง ทำนองสามารถจดจำพร้อมกับเนื้อร้อง แต่มีความจำเป็นที่จะต้องฝึกทำนอง โดยใช้คำมา (ma) ลา (la) หรือ (da) เพื่อให้เด็กตั้งใจร้องทำนองให้ถูกระดับเสียง ถ้าเด็กร้องประโยคแรกผิดครูควรให้หยุดร้องแล้วเริ่มใหม่จนกว่าจะร้องได้ถูกต้องจึงหัดประโยคต่อไป

การฝึกให้เด็กหัดอ่านโน้ตจะช่วยให้เด็กจดจำเพลงได้อย่างถูกต้อง ในกรณีเพลงนั้น มีการบันทึกเทปหรือแผ่นซีดีจะช่วยให้เด็กจดจำเพลงได้รวดเร็วขึ้น

การเรียนการสอนในชั้น บ่อยครั้งที่เกิดสถานการณ์ที่เด็กร้องไม่ถูกต้อง และครูสั่งให้เด็กร้องอีกครั้งแต่เด็กก็ยังร้องผิด ครูก็ให้ร้องใหม่อีกครั้ง วิธีการที่ถูกต้อง เมื่อครูบอกให้เด็กหยุดร้องจะต้องบอกสาเหตุว่าทำไมจึงหยุดและสาธิตวิธีที่ถูกต้องให้นักเรียนทราบ แล้วจึงให้เด็กร้องซ้ำเพื่อที่เด็กจะได้แก้ไขส่วนที่ผิดพลาดให้ตรงจุด

การให้เด็กหยุดร้องกลางเพลงบ่อยครั้งเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ เพราะโดยธรรมชาตินั้น เด็กต้องการร้องให้จบเพลง เมื่อมีปัญหาในช่วงกลางเพลงให้ครูนำเอาส่วนนั้นแยกออกมาฝึกจนกระทั่งเด็กปฏิบัติได้ถูกต้องจึงกลับเริ่มต้นใหม่

ในการสอนร้องเพลงสองแนว มีความยากมากกว่าเพลงร้อง 1 แนวเสียง สิ่งที่ต้องปฏิบัติคือ ฝึกหัดเด็กสามารถร้องแต่ละแนวเสียงได้อย่างถูกต้องและมั่นคง อย่างเท่าเทียมกันทั้งสองแนว โดยครูร้องทำนองให้เด็กฟัง จากนั้นเล่นสองแนวเสียงพร้อมกันในกรณีที่ไม่ใช่เครื่องดนตรีให้ครูร้องทั้ง 2 แนวเสียง

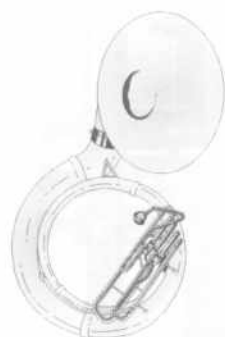
การสอนควรเริ่มแนวเสียงเป็นอันดับแรก มีบางกรณีในกลุ่มในแนวเสียงล่างร้องไม่ถูกต้อง อาจเริ่มที่แนวเสียงล่างก่อนและควบคุมไม่ให้แนวเสียงล่างดังกว่าแนวเสียงบน ในการฝึกแต่ละแนวเสียงไม่ควรนานจนเกินไป เพราะจะทำให้เด็กที่ไม่ได้ร้องเบื่อหรืออาจหุดคุ้ยรบกวนเพื่อนที่กำลังร้องอยู่

สิ่งที่สำคัญในการร้องเพลงสองแนวเสียง คือ ความสัมพันธ์ของคู่เสียงที่เกิดขึ้นต้องเป็นคู่ระยะที่ถูกต้อง จึงจะทำให้เพลงเกิดสีสันที่ชวนฟัง

งานแสดงของคณะนักร้องเด็ก การแสดง คือ สิ่งหนึ่งที่วัดความสำเร็จของการเรียนการสอนร้องเพลงในชั้น การแสดงในแต่ละครั้งครูและนักเรียนจะต้องใช้เวลาเตรียมความพร้อมนานพอสมควร รวบรวมเพลงที่ได้หัดเรียนฝึกซ้อมจนถึงระดับเป็นที่น่าพอใจ การแสดงเป็นโอกาสที่เด็กสามารถแสดงศักยภาพของตนเอง การแสดงอาจก่อให้เกิดความเครียดขึ้นกับเด็กซึ่งมีผลต่อการร้องเพลง ครูต้องสร้างความมั่นใจและให้กำลังใจ ดังนั้นผลการแสดงเป็นตัววัดความสำเร็จในการเรียนการสอน บางครั้งการแสดงอาจไม่ประสบความสำเร็จตามที่คาดหวัง ครูจะต้องประเมินสิ่งที่ควรแก้ไข เพื่อปรับปรุงคณะนักร้อง การที่เด็กได้แสดงบ่อยครั้งจะทำให้เด็กได้พัฒนาการร้องเพลง ความกล้าแสดงออกและระเบียบวินัยต่อไปในอนาคต

ระเบียบวิธีการเรียนการสอนร้องเพลงระดับชั้นประถมศึกษาชั้นนี้ เป็นพื้นฐานการสอนร้องเพลงสำหรับเด็กแบบตะวันตก โดยได้รวบรวมวิธีการฝึกหัดและขั้นตอนการฝึกที่สำคัญเพื่อเป็นแนวทางพัฒนา

การสอนร้องเพลงระดับประถมศึกษาในประเทศไทยสามารถนำไปปรับใช้ตามความเหมาะสม ปัจจุบันเพลงไทยสากล นิยมการร้องประสานเสียงเพิ่มมากขึ้น หากครูสามารถสอนให้นักเรียนในชั้นร้องเพลงประสานเสียงได้ ย่อมแสดงถึงความสามารถของนักเรียน ครูผู้สอนและศักยภาพของโรงเรียน

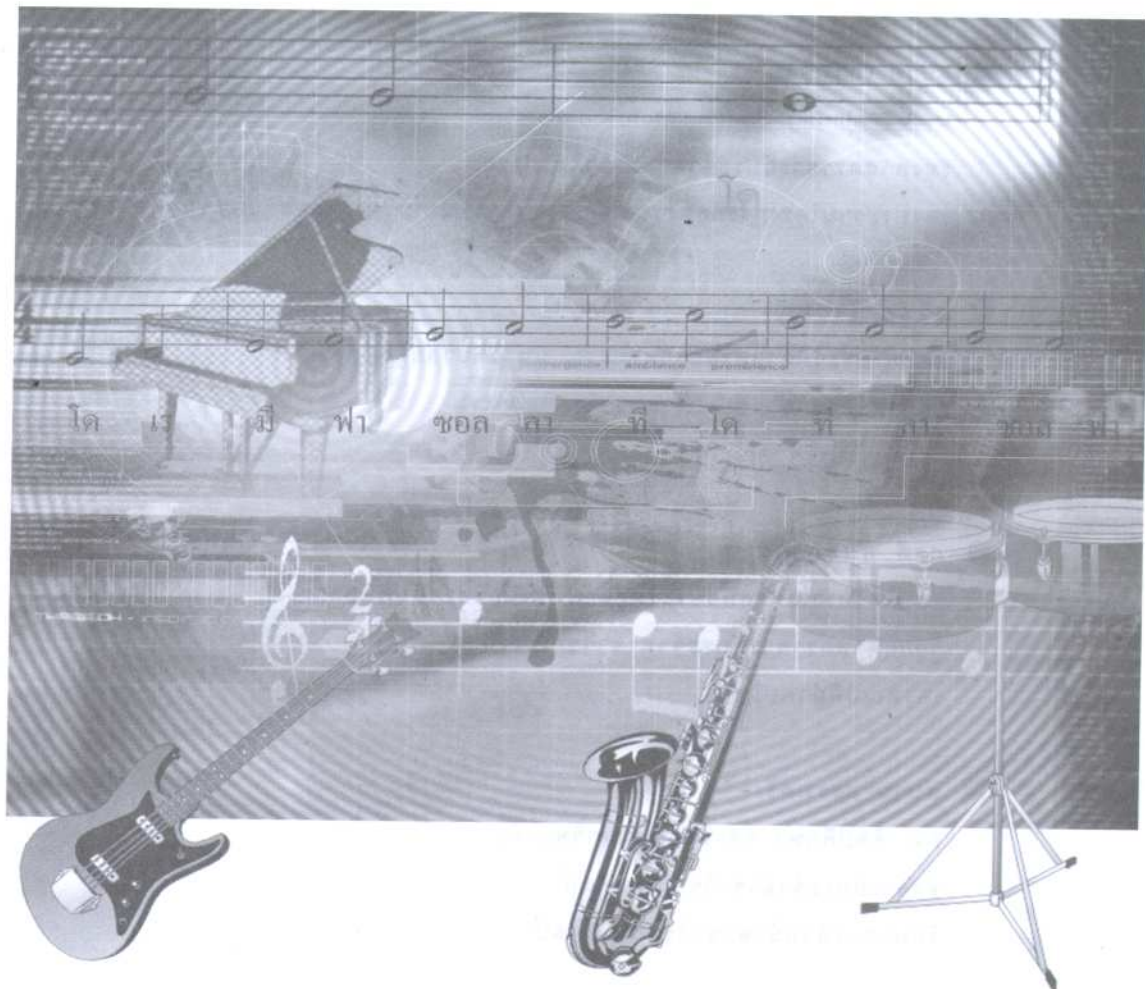

Н. Л. Гродзенская. Пение и Музыка. УЧПЕДГИЗ, Москва СССР, 1953

Г.В. Келдыш. Музыкальный Энциклопедический Словарь. Советская Энциклопедия, Москва СССР, 1991

С.И. Ожегов. Словарь Русского Языка. Русский Язык, Москва СССР, 1991

Sir Jack Westrup and F.L. Harrison. Collins Encyclopedia of Music. Collins Cleartype Pres, London and Glasgow Great Britian, 1976

■ เทพศักดิ์ ทองนพคุณ

ศ.ม. ภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

รองประธานโครงการก่อสร้างอาคารหอศิลป์วัฒนธรรมภาคตะวันออก

■ สุชาติ เกาทอง

MFA (Painting) Santiniketon India

รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาจิตรกรรม

รองประธานโครงการก่อสร้าง อาคารหอศิลป์วัฒนธรรม ภาคตะวันออก

■ สุวิทย์ จิระมณี

ศศ.ม. ประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาจิตรกรรม

กรรมการประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์

■ ภารดี พันธุภากร

ศศ.ม. โบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาเซรามิกส์

รองคณบดีฝ่ายบริหาร

■ สมาน สรรพศรี

คม. ศิลปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์ประจำสาขาวิชานิตศิลป์

รักษาการหัวหน้าสาขาวิชานิตศิลป์

■ ศานติ เดชคำณ

M.F.A. St. Petersburg State Academy of Courture. Russia

อาจารย์ประจำสาขาตุรียางคศาสตร์

